

2.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Mars		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig
Krig		Krig	Krig	Krig	Krig	Krig

EN SUBJEKTIV KOMMENTAR OM

All dikt är konceptuell.

KONCEPTUELL POESI

Ernst Jandl föddes 1925 i Wien. att han / skulle komma att somna / på golvet

All dikt är konceptuell. I en tidig version skulle denna kommentar enbart bestå av utsagan ”all dikt är konceptuell” och den till titeln tillhörande asterisknoten. Jag skulle sedan göra en utskrift av denna korta, men ändå reflekterande, text samt av de två tillhörande dikterna (”Markering av en vändpunkt 1 och 2”) och sedan skicka materialet med vanlig post till redaktionen på *TFL*. Jag är intresserad av ”fördröjning”. Att detta tilltag eller idé (koncept) sedan inte realiserades hade nog mest att göra med att jag var rädd för att då uppfatta mig själv som lat. Eller att andra skulle uppfatta mig som lat, som bekväm. Och det hade jag inte tyckt om.

Ernst Jandl föddes 1925 i Wien. Han var ”många gånger håglös, betryckt, nedslagen”.¹ Ofta ensam på rummet med pennan och flaskan. Som är halvtom och bara skymtas invid sängen. När vi skriver utelämnar vi nästan allt. snart blir det nästan helt mörkt / i rummet / i lungan

All dikt är konceptuell. ”Idéer genererar inte dikt. Dikt genererar ibland idéer”, står det i ett så kallat pågående diktsamlingsmanus som ligger och bidar sin tid i min hårddisk. Det är en utsaga som inte med nödvändighet upprättar en självklar dikotomi mellan en konceptuell och en mer centrallyrisk (eller intuitiv) strategi. Avståndet mellan ”inte” och ”ibland” behöver ibland inte vara så långt. Och gränserna är många gånger suddiga.

Ernst Jandl föddes 1925 i Wien. Han blev inkallad i den tyska armén 1943 och vid krigets slutskede fångslad och placerad i amerikansk krigsfångenskap. Det var, menade han, ”en befrielse”. Livet och kriget består av en serie vändpunkter. Jandl skulle aldrig, tror jag, få för sig att kalla

★ ”Två dikter och en kommentar om konceptuell poesi” består just av två dikter – ”Markering av en vändpunkt 1 och 2 (efter en dikt av Ernst Jandl)” samt texten ”En kommentar om konceptuell poesi”. Dessa tre enheter får *TFL* presentera så som de önskar. Då författaren den 26 juni 2017 skickade materialet till kontaktpersonen på redaktionen tog han också sin hand från arbetet. Det ska bli spännande att se om, och eventuellt hur, arbetet slutförs och presenteras.

Dikt 1 är nedtecknad den 31 december 2015. Dikt 2 är nedtecknad den 31 december 2016.

1. Se Ulla Ekblad-Forsgren, ”Översättarens slutord”, i Ernst Jandl, *Från ett främmande rum. Självbiografiska stycken*, övers. Ulla Ekblad-Forsgren, Lund: Ellerströms, 2015, s. 263.

sina dikter för konceptuella. Däremot var han under hela sitt författarskap intresserad av att hitta nya sätt att skriva på. I texten "Orientering" från 1964 skriver han: "För övrigt skrev och skriver jag 'texter', vars klassificering jag överlåter åt andra, på ett språk som på olika sätt bragts ur sin vanliga till en ovanlig balans."² alltid för många ting / för trångt / på sängbordet invid sängen

All dikt är konceptuell. "Idéer genererar inte dikt. Dikt genererar ibland idéer." Jag vet inte varför jag aktualiserar denna sentensartade utsaga ur ett manus som inte är klart och som kanske aldrig kommer att bli klart. Jag är inte speciellt förtjust i diktfragmentet. Dess ärende är för tydligt. Att utsagan sedan möjligen är "sann" är av mindre betydelse då jag som författarinstans genom den tycks vilja framstå som en klärvoajant, som någon som i högre grad vill påtala realiteter än skapa dikt. Utsagan är i för liten grad indragen i den dubbeltydighet som utgör "en följdenskap hos poesin". I "Lingvistik och poetik" citerar Roman Jakobson William Empson som hävdar: "Dubbeltydighetens intriger är invävda i poesins rötter".³ Det har den ovanstående utsagan glömt bort.

Ernst Jandl föddes 1925 i Wien. I texten "Två sorters dikter" säger sig Jandl arbeta med just två sorters olika dikter: "1. i vid bemärkelse samhällskritiska på komprimerat vardagsspråk; 2. i vid bemärkelse språkkritiska på manipulerat språk, varvid manipulationerna inom diktens ram sker systematiskt; systemet skiftar dock från dikt till dikt."⁴ Jandl tycks mig vara mer intresserad av språk, av språkets processuella förändringar och förskjutningar än av idéer som syftar till att information flyttas mellan olika kontexter. Det innebär inte att hans dikt inte skulle vara konceptuell. Den är också konkret. Och visuell. Och alltid experimentell. Självp kallade han vid något tillfälle sina dikter för "taldikter". han kommer att undersöka / mineralvatten och vinrester / om morgonen

All dikt är konceptuell. En idé kan se ut på många olika vis. Det kan handla om att mekaniskt transkribera alla ord i en enda dags exemplar av *New York Times* som Kenneth Goldsmith gör i boken *Day* från 2003. Det kan också röra sig om att vara vaksam på och ta hand om de spår och trådar som hela tiden uppstår i skrivakten. Pröva dessa. Dra i dem. Och tillmäta de som visar sig mest bärkraftiga betydelse i den fortsatta processen. Jag skriver således inte under på Goldsmiths, som jag uppfattar den, alltför stränga och från Sol Lewitt approprierade (ja, snodda) och förvanskade definition av konceptuellt skrivande: "När en författare använder en konceptuell form av skrivande, betyder det att allt planerande görs och alla beslut fattas på förhand och att utförandet

2. Ernst Jandl, *Från ett främmande rum. Självbiografiska stycken*, övers. Ulla Ekblad-Forsgren, Lund: Ellerströms, 2015, s. 10.
3. Roman Jakobson, "Lingvistik och poetik", i *Poetik och lingvistik. Litteraturvetenskapliga bidrag* (1958), övers. Östen Dahl, Stockholm: Bokförlaget PAN/Norstedts, 1974, s. 168.
4. Jandl, *Från ett främmande rum*, s. 8.

är en rutinmässig sak. Idén blir en maskin som skapar texten.”⁵ I skrivandet – hävdar jag – finns inget ”på förhand” och sålunda kan det konceptuella maskineriet bara uppstå och börja verka *efterhand* och som en del av en pågående process. Diktsamlingen *Att bli veds* tredje avdelning består i huvudsak av prosadikter som är nio, tre, två och sex rader långa. Dessa flätades efterhand samman i den ordning som blev den givna.⁶ Det var ett system som skrevs fram. Som uppstod som en del i skrivandets processuella modus, i den *fördröjning* skrivandet generar. Jag tänker på Lyn Hejinian och på Katarina Frostenson som i olika sammanhang har sagt: ”När det gäller skrivandet skriver man ned ett första ord eller en fras (mindre ofta en mening eller ett stycke)”. Och: ”Orden kommer stötvis, helheten skrivs sakta fram.”⁷ Detta det successiva gäller också (tänker jag mig) för och inom en konceptuell poetisk ordning.

Ernst Jandl föddes 1925 i Wien. Dikten ”1944 45” (som på andra håll kallas ”Markering av en vändpunkt”) publicerades i boken *Sprechblasen* från 1968. På insidan av pärmens baksida till den svenska Jandlvolymen *Från ett främmande rum* återfinns en bild på vilken Jandl är delvis dold bakom en tillika delvis stängd dörr. På dörren sitter en affisch på vilken dikten återges.⁸ ”Andra världskriget innebar”, skriver Jandl-översättaren Ingemar Johansson, ”en *tabula rasa* för den tyska kulturen” och också, vågar jag påstå, för Ernst Jandl som människa.⁹ Dikten ”1944 45” är ett sätt att hantera denna av våldsamma omkastningar strängt präglade situation. Och göra det utifrån idéer och principer som i en strängare mening går att beteckna som konceptuella. Och sensibla. Jag uppfattar diktens ordning, de kolonnliska, alldeles raka staplarna, som fruktansvärd. han kommer att glömma / att lägga bort / ordboken och burken

All dikt är konceptuell. Och konceptuell dikt är lyckligtvis inte en monolit. Hur skulle den kunna vara det? Goldsmith beskriver med sedvanlig fyndighet den konceptuella maskinen som en estetisk uppfinring som inom en litterär praktik främst flyttar fokus från innehåll till sammanhang (”*from content to context*”).¹⁰ Det är sin kvickhet till trots en onödig reduktion av en uråldrig text-apparat, som ända sedan Homeros, producerat parodier, härmningar, associationer och litterära överlagringar. I ”Från konkret poesi till konceptuell poesi. 11 teser” hävdar Siegfried J. Schmidt att ”[k]onceptuella texter realiserar inte tankekoncept som existerar utanför [eller som jag tänker mig före] texten [...]; de framställer tvärtom sådana koncept först under textframställnings-, förmedlings- och avkodningsprocessen.”¹¹ Denna hållning – detta

5. Goldsmith citeras i Marjorie Perloff, ”Konceptualistiska broar / digitala tunnlar: Kenneth Goldsmiths *Traffic*”, i Marjorie Perloff, *Differentiell poetik*, övers. Anders Lundberg, Jonas (J) Magnusson och Jesper Olsson, Stockholm: OEI editör, 2012, s. 488.
  6. Fredrik Nyberg, *Att bli ved*, Stockholm: Norstedts, 2013, s. 72–99.
  7. Lyn Hejinian, *Det öppna och det säregna*, övers. Camilla Hammarström, Stockholm: Bokförlaget Lejd, 2016, s. 18 och Katarina Frostenson, ”Stycken om huvudsak”, *Skallarna*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2001, s. 26.
  8. Se Jandl, *Från ett främmande rum*.
  9. Ingemar Johansson, ”Ernst Jandl”, i Ernst Jandl, *Mitt skrivbord är dukat för alla*, övers. Ingemar Johansson, Lund: Bakhåll, 1993, s. 7.
  10. Kenneth Goldsmith, *Uncreative Writing. Managing Language in the Digital Age*, New York: Columbia University Press, 2011, s. 123.
  11. Siegfried J. Schmidt, ”Från konkret poesi till konceptuell poesi. 11 teser”, övers. Mats Leffler, i OEI 2004:18-21, opag. Texten trycktes ursprungligen i *Seh-texte. Zur Erweiterung des Text-Begriffes in konkreten und nachkonkreten visuellen Texten*, Zindorf/Nürnberg: Verlag für moderne kunst, 1984.
- Martin Glaz Serup betonar också den konceptuella litteraturen som något i högsta grad heterogent: ”Internationalt arbejder en lang række konceptuelle forfattere på en lang række forskellige måder, hvorfor der heller ikke findes én konceptuel litteratur, men mange.” Martin Glaz Serup, ”Konceptuel litteratur”, i *Passage. Tidsskrift for litteratur og kritik*, 2016:69, s. 109.

handhavande – uppfattar jag som långt rimligare än Goldsmiths envetna tryckande på samma knapp. Om all poesi är konceptuell, vilket är fallet, måste också fabulerandet och sensibiliteten (bland annat) beredas plats. All dikt är konceptuell. Samtidigt blir det inte rimligt att utnämna all dikt som representant för det ett antal författare och teoretiker (exempelvis Marjorie Perloff, Kenneth Goldsmith, Caroline Bergvall och Craig Dworkin) kallar konceptuell litteratur. Martin Glaz Serup frågar sig vilken litteratur skulle inte vara baserad på en idé men tillägger att den konceptuella litteraturen ”ikke *kun* [er] det”. Han skriver vidare: ”I den konceptuella litteraturen hjälper konceptet ikke kun til med at genere/skrive teksten, konceptet *er* eller *gør* teksten.”¹² Detta varande och görande resulterar i en mängd olika text-uttryck som varken behöver vara tråkiga eller osensibla. Eller i förväg helt igenom planerade.

Ernst Jandl föddes 1925 i Wien. Dikten ”1944 45” bygger på en idé som sedan genomförts på ett konsekvent vis. Dikten består (i den svenska översättningen) av två vertikala staplar där årtalen ”1944” och ”1945” utgör rubriker. I den första stapeln återfinns ordet ”krig” tolv gånger och i den andra fyra gånger följt av ordet ”maj”. Längre ned på sidan och inom parentes står det ”markering av en vändpunkt”.¹³ Att man återfinner den färdiga dikten på en affisch uppsatt på en till hälften tillsluten dörr signalerar diktens självklara visuella kvalitéer. Mina två dikter ”Markering av en vändpunkt 1 och 2” är att uppfatta som översättningar av Jandls dikt. Som en förflyttning som bär på delvis andra riktningar och förtecken än Goldsmiths ovan beskrivna transporter. Kanske kan man hävda att den mot den nya (andra) kontexten syftade rörelsen *inte* sker på det innehållsligas bekostnad. Formeln ”from – to” ersätts med formeln ”and”. Det handlar om innehåll *och* kontext. vinboxen blir bara lättare och lättare / den är nu lättare / än hans hand

All dikt är konceptuell. Goldsmith citerar gång på gång Brion Gysins berömda utsaga från 1959 om att litteraturen befinner sig 50 år efter bildkonsten (eller konstvärlden) och mycket i hans projekt syftar till att radera ut denna påstådda temporala differens och med den också glorifieringen av författaren med stort F.¹⁴ Han skriver: ”I’m not doing much more than trying to catch litterature upp with appropriative fads the art world moved past decades ago.” Konstnärer som Sol LeWitt och Andy Warhol frigjorde med hjälp av olika konceptuella grepp, menar Goldsmith, konstnären från geniets börda.¹⁵ Goldsmith vill i sina olika ”icke-kreativa” arbeten på ett liknande vis befria författaren och litteraturen och frågan man måste ställa sig är huruvida detta heroiska

12. Glaz Serup, ”Konceptuel litteratur”, s. 119.

13. Jandl, *Från ett främmande rum*, s. 44. Den version som återfinns på den nämnda affischen skiljer sig något åt på så vis att stapel nummer två inte avslutas med en månadsangivelse samt att (som det tycks) texten inom parentesen saknas.

14. Se exempelvis Goldsmith, *Uncreative Writing*, s. 13. Goldsmith har senare hävdats att idag är litteraturen inte 50 utan snarare 100 år efter bildkonsten. Se Martin Glaz Serup, *Relationel poesi*, Odense: Syddansk Universitets forlag, s. 84. Denna utsträckning i tid gör inte – tänker jag – hans uttalande intressantare.

15. Goldsmith, *Uncreative Writing*, s. 120 och 126. Också i tidskriften *Vagant* uppmärksammas litteraturens förhållande till konsten. Se Espen Grønlie, ”Litteraturens hvite kube. Hvofoer låner litteraturen fra kunstens reservoar av konseptuelle grep”, i *Vagant* 2017:1–2, s. 157–163.

arbete är giltigt och i sådant fall också framgångsrikt. Jag ser problem i att beskriva litteraturen (och för den delen konsten) i termer av diakrona förlopp som (också) går att ställa bredvid varandra i en jämförande ordning. Kanske vore det riktigare att hävda att litteraturen befinner sig 50 (eller 100) år till höger (eller till vänster) om bildkonsten. En position och en skillnad som kanske inte med nödvändighet behöver justeras, minskas eller överbryggas.

Ernst Jandl föddes 1925 i Wien. Andra världskriget pågick mellan den 1 september 1939 och den 2 september 1945. Det Syriska inbördeskriget eskalerade och blev till ett fruktansvärt faktum i mars 2011 och är då detta skrivs i juni 2017 alltjämt pågående. Sensibiliteten är nödvändig. Också, och kanske framförallt, inom mer puritanska former av konceptuell poesi är sensibiliteten verkligen nödvändig. Om den inte finns där kan det gå som det gick för Kenneth Goldsmith då Kenneth Goldsmith i mars 2015 plötsligt ville bli ”meningsfull”.¹⁶ Den 9 juni 2000 dör Ernst Jandl. ”skulle öppna ögonen / släcka sänglampan / sluta ögonen”¹⁷

16. Se ”Det onyttiga skrivandet. Ett samtal med Goldsmith, Kenneth”, i *OEI* 2004:18–21, opaginerad.

17. Jandl, *Från ett främmande rum*, s. 247.

Summary

Two Poems and a Subjective Comment on Conceptual Poetry

Since the editorial staff at *Tidskrift för litteraturvetenskap* got the task of completing the material I sent them, this summary will be highly preliminary. As a writer, I only have some control over the final outcome.

However, the contribution originally consisted of two poems that apply a conceptual practice, and by a comment that discusses the phenomenon of ”conceptual poetry”. The statement that ”all poems are conceptual” is repeated and tested. Ernst Jandl, who wrote the text that the two poems use as a model, becomes, together with the American writer Kenneth Goldsmith, important voices in the commentary. The comment evolves into a criticism of Goldsmith’s definition of conceptual writing that the author of the article finds too strict. The comment does not join Goldsmith’s from Sol Lewitt’s appropriated definition of conceptual writing, which reads: ”When a writer uses a conceptual form of writing, it means that all of planning and decisions are made beforehand and the execution is a perfunctory affair. The idea becomes a machine that creates the text.” The article ”Two Poems and a Subjective Comment on Conceptual Poetry” claims that there is nothing in ”beforehand” and thus the conceptual machinery can only occur and begin to act as a part of an ongoing process.

The two poems in the material make use of Ernst Jandl’s poem ”1944 45” from 1968 and expose it to different spatial and temporal movements. Through these transpositions, other and today possibly more relevant conflictzones that the poems have created and still create, may come into focus.

Keywords: appropriation, conceptual poem, Ernst Jandl, Syria-war